

Skálavík!

Hvussu gomul er bygðin?

— Tað er eitt og annað, ið týðir á, at her í bygðini, ið nú nevnist Skálavík, hava fólk búleikast longu í íratíðini, skrivar Viggo Dalsgaard m.a. í hesi greinini, ið hann hevur valt at kalla: »Hvussu gomul er bygðin?«

Henda spurning fær ein ofta settan, tann ið gamal er vorðin.

Hesum veit eingin at svara, sum rímligt er, men tað er eitt og annað, ið týðir á, at her í bygðini, ið nú nevnist Skálavík, hava fólk búleikast longu í íratíðini.

Vit hava nøvn her sum *Tulabeiti*, ið menn siga týðir uppá forkristna tíð. Ein jørð nevnist *Tulukonujørð*, sum má siga at Tulin, ella presturin hevur verið giftur maður, ella teir hava verið giftir menn.

Og navnið *Brandanskirkja* visir til, at hon hevur verið vígd írska halgumenninum Sankta Brandan, og *Brandansbakki* niðan fyri visir alt á, at her hevur fólk verið í íratíðini.

Navnið *Argir* hava vit ikki her, men tað man hava verið einaferð, tí vit hava *Argisgrósa*, ið man vera ein leiðing av Argjum.

Minnist meg rætt, so sigur ein visur maður sum Christian Matras, at Argir er tað sum nú er stöðil, ella tað norska sæter.

Her eg siti nú, á miðjari summarnátt, siggi eg niðan á *Kross*. Har hava tey gomlu stöðgað á, tá kirkjan niðri á Møl kom undan, og biðið alt gott vera við sær, undir krossinum, so tá hevur verið kristið fólk, antin tey hava verið ættað frá írum ella av norskari röt.

Gamalt er sagt her í bygðini, at einaferð í tíðini skuldu skálvikingar eiga alt, lika at ánni í Húsavík. Hetta man ikki dáma mínum góðu vinum í Húsavík, men so segdu tey gomlu.

Er nakað í hesum, so má tað hava verið fyri svartadeyða. Tað er ikki óhugsandi, at einki fast mark hevur verið millum báðar víkarnar tá. Tað hevur verið tikið hvør sum sterkastur var.

Í onkrum skiftibrævi eftir hústrúnna í Húsavík, hina ríku Guðruna Sjørðardóttir, verður sagt, at hon átti so mikið av jørð í Skálavík sum til Húsavík liggur. Hetta kundi bent á, at ikki hevur verið óðalsbýtt millum bygðirnar tá.

Nær markið, ið var millum bygðirnar, framman undan útskiptingini nú fyri nøkrum árum síðan, man vera ilt at siga við vissu, at fyrsta bygd í Føroyum, ið óðalsbýtti hagan, var Seyrvágur. Hetta var tá teir høvdu keypt alla jørð í bygðini, sum norska aðalsættin Benkestokk hevði átt.

Næsta bygðin, ið óðalsbýtt varð, var Skálavík. Tað var lögmaðurin í Dalsgarði, Jákup Jóansson, ið setti býti á hagarnar, hetta hendi í 1669. Tá sat faðir hansara enn sum lögmaður norðuri á Oyri.

Tær 10 merkurnar, sum upprunaliga vóru kongsið í Dalsgarði, man einaferð hava verið óðalsjørð, sum aðalsættin Rosenkrans hevur átt. Kongur kann hava keypt hana frá teim. Vit vita at danski kongur var úti eftir at keypa ognarjørð í Føroyum.

Stórstovubóndin, ið nú situr í Skúvoy, segði mær, frá ommu sínari, Billu í Skála, sum var undan Hagabrekku í Skálavík, at tann stóri bátur in í Dalsgarði æt altíð *Rósinkransurin*. Hetta man vísa á, at teir gomlu hava vitað hvaðan jørðin var komin.

Tað var onkur av *Rósinkransaættini*, Holgar mundi hann eita, sum læt byggja *Rósinkrans-tornið*, ið enn stendur á bryggjuni í Bergen. Hetta

Viggo Dalsgaard
skrivar

Viggo Dalsgaard uttanfyri heimið og handilin í Skálavík

velduga tornið varð bygt fyri at hava teir týsku keypmenninar, ið vóru nevndir garparnir, í aga, so teir ikki tóku alt valdið í býnum.

Lýðarsnavnið í Skálavík, man vera týskt av fyrstantíð. Teir búðu í Smiðstovu, og tað var fyrndarhús. Undir Hagabrekku er eitt stað, ið nevnist *Garpagrotgerði*. Tað er ikki óhugsandi, at hetta hevur nakað við týsku garparnar at gera, teir á bryggjuni í Bergen. Nokk um tað, men Smiðstova hevur einaferð verið eitt stórmanshús, tí tað var ikki smávegis, at tveir brøður samtíðis gjørdust prestar úr Smiðstovu. Tað var mangar ferðir dýrari at koma til lærdóm tá, enn hvat tað er idag. Teir vóru Jóan Lýðarsson, sum var fyrsti luterski presturin í Tødnesi og Pætur Lýðarsson sum sat á Kirkjuteig í Kvívik. Lýðarssonsskarð um Kaldbaksleiðina ber navn eftir honum, har fall hann og fekk sín bana, einaferð hann var á veg á hestbaki til Kaldbaks at halda messu.

Annika í Dimun var ættað úr Smiðstovu, sonur hennara, ið var eyknevndur Vegarin, tí hann var úr leikum tikin bakkamaður, og fyri at hann vegaði gøtur í bjørgunum í Dimun og nokk í Skúvoy við. Hann endaði sínar dagar í Húsavík. Um hann átti nakað av sær, veit eg ikki, men Lýðarsnavnið er enn í Húsavík. Vegari æt Lýðar.

Smiðurin, sum Smiðstova helst eitur eftir, skuldi vera so sera kynstrugur. Hann tók kopar undir helli sunnanfyri Skálhøvda at sjóva við. Ein dvørgur búði undir Skálhøvda, sum var úr leikum tikin at smíða eggvokn. Einaferð eydnaðist smiðinum í Smiðstovu at lúra smíðtólni av dvørginum. Tá var dvørgurin ikki bliður, hann kom í dreyms til

smiðin og mælti: »Hvorki fái hann krá ella krim — ið stolið hevur hamara mín.« — Smiðurin gjørdist so mikið skakkur av dvørginum, at hann gróv tað, hin forniski átti, undir ein stein, sum enn stendur í Barnamýri undir Hagabrekku.

Hetta, sum dvørgurin segði við smiðin, er merkisvert, tí tað sigur so mikið, sum at tey gomlu hava hildið tað vera gagnligt, at fáa krá og krim viðhvørt.

Teir báðir brøðurnir í Smiðstovu lærdu til prest í Suðuroy hjá Frater Anders. Tað var hann, ið legði suðringum ráð, hvussu teir skuldu fáa lætt um leiguna, tá kongur sendi Tór Benkastokk til Føroya at meta jørðina, sum kongur hevði fingið undir seg frá Rómakirkjunni. Frater Anders hevur ikki verið fyri ongum, hann visti ráðini.

Annika hevur verið fyri mannaópinum til henda dag, fyri at hon súlindaði manni sínum, drap hann við eitri, men er tað, sum sagt hevur verið, at hon blaðung og vøkur varð givin einum gomlum selli upp í hendi fyri pening, ella sett í veð í kortspæli og drukkenskap, var einki lögð í at tað löysti illa úr.

Enokkur á Skarvanesi segði seg óvissan um hvaðan Dimunarbóndin Skógangs Jógván var. Eftir hesum navni hann bar, er hugsandi, at hann kann hava verið útlagin maður úr Noregi — Skógangsmaður sum teir vóru nevndir.

Anniku hevur verið synd í.

10.6.86.
Viggo Dalsgaard

Skálavík í dag